महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेंतर्गत बांबू लागवड अंदाजपत्रकास मान्यता देणे बाबत.

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग,रोहयो प्रभाग,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
शासन निर्णय क्रमांक- फळबाग-२०२३/ प्र.क्र.३७/मग्रारो-५,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२,
दिनांक :- २६ मे, २०२३

वाचा :-

१. शासन निर्णय क्रमांक-मग्रारो-२०१६/ प्र.क्र.६१ / मग्रारो-१ दि. १२ एप्रिल, २०१८.
२. शासन निर्णय क्रमांक-फळबाग-२०२१/ प्र.क्र.६३ / मग्रारो-५ दि. ३० मार्च, २०२२
३. शासन शुध्दिपत्रक क्र. फळबाग-२०२२/प्र.क्र.४४/मग्रारो-५ दिनांक १५ जुलै, २०२२.
४. शासन निर्णय क्र.फळबाग-२०२२/प्र.क्र.३५/मग्रारो-५ दिनांक १५ डिसेंबर, २०२२
५. शासन शुध्दिपत्रक क्र. फळबाग-२०२२/प्र.क्र.४४/मग्रारो-५ दिनांक १५ मे, २०२३.
६. केंद्र शासनाचे पत्र क्रमांक १४२५ असाधारण राजपत्रातील भाग —II खंड-३ —उपखंड (ii) नवी दिल्ली दिनांक २४ मार्च, २०२३.
७. शासन निर्णय क्र. व्हिआयपी- २०२३/प्र.क्र. २७/ मग्रारो — ५ दिनांक २७ एप्रिल, २०२३

प्रस्तावना :-

विभागाच्या दिनांक ३० मार्च, २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेंतर्गत वैयक्तिक लाभार्थ्यांच्या सलग शेतावर, शेताच्या बांधावर व पडीक जमीनीवर अमृत महोत्सवी फळझाड / वृक्ष लागवड व फुलपिक लागवड कार्यक्रम राबविण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. उक्त शासन निर्णयामध्ये मुद्दा क्र.४ मध्ये समाविष्ट झाडांच्या प्रजातीमध्ये बांबू वृक्षाचा समावेश आहे. बांबूचा समूचित विकास करणे, बांबूच्या क्षमतेचा पुरेपूर उपयोग गरीब जनतेच्या आर्थीक व सामाजिक विकासाकरीता करणे व त्यायोगे संपूर्ण महाराष्ट्राचा विकास साधन्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन असल्याने शासन खालील प्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय :-

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेंतर्गत सामाजिक वनिकरण विभागास दिनांक १२ एप्रिल, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णययान्वये **बांबू लागवड अंदाजपत्रकास मान्यता देण्यात** आलेली आहे. मनरेगा अंतर्गत बांबू लागवड करताना कृषी विभाग व ग्रामपंचायतींनी या अंदाजपत्रकानुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

२. नियोजन विभागाच्या वाचा येथे नमूद अ.क्र. १ वरील दिनांक ३० मार्च, २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयातील सर्व अटी व शर्ती बंधनकारक राहतील.

३. केंद्र शासनाने वेळोवेळी सुधारित केलेल्या मजूरी दरानुसार अंदाजपत्रके (सामुग्री वगळून) सुधारित करण्याचे निदेश यापूर्वीच संदर्भाधीन दिनांक ३० मार्च, २०२२ च्या शासन पत्रान्वये देण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार आयुक्त (मनरेगा) / प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (सामाजिक वनिकरण) / आयुक्त (कृषी) यांनी दरवर्षी सुधारित मजुरी दरानुसार अकुशल (सामुग्री वगळून) आर्थिक मापदंड सुधारित करुन क्षेत्रीय स्तरावर कळवावेत व शासनास त्याबाबत अवगत करावे. यासाठी ज्या कालावधीपासून मजूरी दर लागू केला असेल

तोच कालावधी विचारात घेण्यात यावा. राज्य शासनाचे परवानगी शिवाय कोणत्याही परिस्थितीत सामुग्रीच्या दरात वाढ करण्यात येऊ नये.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक असा २०२३०५२६१६५२२७४७१६ आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नंद कुमार)
अपर मुख्य सचिव (रोहयो)

प्रति,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्र्याचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
३. मा. विरोधी पक्ष नेते, विधानसभा व विधान परिषद
४. मा. मंत्री (रोहयो), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य स्वीय सहायक,
६. अप्पर मुख्य सचिव (रोहयो), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंवई-४०००३२
७. प्रधान सचिव (कृषि), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
८. सर्व विभागीय आयुक्त,
९. आयुक्त, (कृषी) महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१०. सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)
११. संचालक, फलोत्पादन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१३. सर्व विशेष कार्यकारी अधिकारी व उप विकास आयुक्त (रोहयो)
१४. सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो)
१५. मुख्य अभियंता, लघुपाटबंधारे विभाग (स्थानिक स्तर), पुणे
१६. सर्व विभागीय कृषी सहसंचालक
१७. सर्व उपसचिव/ अवर सचिव/ कक्ष अधिकारी, (मग्रारोहयो) नियोजन विभाग, मंत्रालय.
१८. निवड नस्ती, कार्यासन रोहयो- ५, नियोजन विभाग, मंत्रालय

नमुना क्र. १

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत खाजगी जमिनीवर वृक्ष लागवडीसाठी नमुना अंदाजपत्रक
साग, चंदन, खाया, बांबू, निम, चारोळी, मोहगनी, आवळा, हिरडा, बेहडा, अर्जुन, सिताफळ, चिंच, जांभूळ, वावुळ, अंजन, बिवा, खैर, आंवा, काजू, फणस, ताड, सिंदी, सुरु शिवण, शेवगा, हादगा, कडीपत्ता, महारुख, मॅंजीयम, मेलीया डुबिया या प्रजातींची रोपे लागवड
खड्ड्यांचा आकार ०.६०x ०.६०x०.६० मी. रोपे संख्या १००, मजूरीचा दर रु. २०३/- प्रति दिन

	कामाचा तपशील	म. दि.	मजूरी	साहित्य	एकूण
(अ)	लागवड पूर्व कामे				
१	जमीन तयार करणे	१५.००	३०४५.००	१००.००	३१४५.००
२	खड्डे खोदणे ०.६०x०.६०x०.६० मी आकारमानाचे	१२.५०	२५३७.५०	०.००	२५३७.५०
३	कुंपन करणे	३०.००	६०९०.००	५००.००	६५९०.००
	एकूण	५७.५०	११६७२.५०	६००.००	१२२७२.५०
(ब)	प्रथम वर्ष कामे				
१	माती व खत मिश्रणाने खड्डे भरणे (शेणखत ०.३७ टन, रासायनिक खत, सुपर फॉस्फेट ५० कि. ग्रॅ. किटकनाशकाची भूकटी २.५ कि. ग्रॅ. (फोरेट)	१०.००	२०३०.००	१६९८.००	३७२८.००
२	रोपांची / कलमांची किंमत लागवडीची १०० रोपे + १०% मरअळीची रोपे = ११० रोपे रु. ४०/-रुपये प्रती कलम रोप (कमाल) किंवा प्रत्यक्ष दर	०.००	०.००	४४००.००	४४००.००
३	लागवड करणे	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
४	नांग्या भरणे (मरअळी १०%)	१.००	२०३.००	०.००	२०३.००
५	खते देणे	०.००	०.००	१३६५.४१	१३६५.४१
६	निंदणी	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
७	पीक संरक्षण	०.००	०.००	०.००	०.००
८	पाणी देणे	१०.००	२०३०.००	५०.००	२०८०.००
९	इतर संकिर्ण	२.५०	५०७.५०	१२५.००	६३२.५०
	एकूण	४३.५०	८८३०.५०	७६३८.४१	१६४६८.९१
(क)	द्वितीय वर्ष				
१	मरअळी भरणेकरीता १०% म्हणजेच १० रोपांची खरेदी करणे कलम रोपे प्रति रोप रु ४०/- प्रमाणे	०.००	०.००	४००.००	४००.००
२	नांग्या भरणे (मरअळी १०%)	१.००	२०३.००	०.००	२०३.००
३	खते देणे	१०.००	२०३०.००	२७३०.८२	४७६०.८२
४	निंदणी	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
५	पीक संरक्षण	२.५०	५०७.५०	३२.००	५३९.५०
६	पाणी देणे	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
७	इतर संकिर्ण	२.५०	५०७.५०	१२५.००	६३२.५०
	एकूण	३६.००	७३०८.००	३२८७.८२	१०५९५.८२
(क)	तृतीय वर्ष कामे				
१	खते देणे	१०.००	२०३०.००	४०९६.२३	६१२६.२३
२	निंदणी	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
३	पीक संरक्षण	२.५०	५०७.५०	३२.००	५३९.५०
४	पाणी देणे	१०.००	२०३०.००	०.००	२०३०.००
५	इतर संकिर्ण	२.५०	५०७.५०	१२५.००	६३२.५०
	एकूण	३५.००	७१०५.००	४२५३.२३	११३५८.२३

गोपवारा					
	[illegible] तृतीयवर्ष कामे				
	[illegible]	५७.५०	११६७२.५०	६००.००	१२२७२.५०
	[illegible]	४३.५०	८८३०.५०	७६३८.४१	१६४६८.९१
	[illegible]	३६.००	७३०८.००	३२८७.८२	१०५९५.८२
	[illegible] वर्ष कामे	३५.००	७१०५.००	४२५३.२३	११३५८.२३
	एकूण एकंदर	१७२.००	३४९१६.००	१५७७९.४६	५०६९५.४६
		म्हणजेच			५०६९५.४६
		म्हणजेच प्रति रोप खर्च			५०७.००
	मजुरी व साहित्य पुरवठा यांची टक्केवारी	मजुरी ५५ % व साहित्य ४५ %			

टिप- उपरोक्त दरपत्रक हे महाराष्ट्र शासन, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचेकडील शा. नि.क्र मग्रारो-२०११/प्र.क्र.१२०/रोहयो-१० अ. दि. १४.३.२०१२ चा आधार घेणेत आला आहे.

अप्पर प्रधान [illegible] वनसंरक्षक
(मुख्यालय)[illegible] वनीकरण,
महाराष्ट्र राज्य,पुणे.१

नमुना क्र. २- खाजगी जमिनीवर निलगीरी, सुबाभूळ इ. प्रजातींची लागवड

रोपे संख्या २५०० प्रती हेक्टरी — मजूरीचा दर रु २०३ — प्रति मनुष्य दिवस प्रमाणे

अ.क्र	तपशील	मनुष्य दिवस	मजूरी	साहित्य	एकूण
अ	लागवड पूर्व कामे				
१	पुर्व तयारीची कामे (सर्वेक्षण व सिमांकण करणे, उपचार नकाशा तयार करणे ,१०० मी x १०० मी वर ग्रीड टाकणे, जागेवरील अनावश्यक झाडे/ झुडपे काढून जनिन तयार करणे)	१०.९०	२२१२.७०	२७.४५	२२४०.१५
२	निलगीरी रोपलागवडीसाठी ०.३०x०.३०x०.३० मी. आकाराचे खड्डयांची आखणी करणे व २५०० खड्डे खोदणे किंवा रोपेलागवडीसाठी आडवी उभी नांगरणी करणे	४३.५०	८८३०.५०	०.००	८८३०.५०
	एकूण	५४.४०	११०४३.२०	२७.४५	११०७०.६५
	इतर संकिर्ण (७ %)		७७३.०२	१.९२	७७४.९५
	एकूण एकंदर लागवड पूर्व कामे	५४.४०	११८१६.२२	२९.३७	११८४५.६०
ब	प्रथम वर्षीय कामे				
१	काटेरी कुंपण तयार करणे	४८.००	९७४४.००	७३२.००	१०४७६.००
२	कुंपण दुरुस्ती	१२.००	२४३६.००	०.००	२४३६.००
३	रोपे खरेदी करिता- वर्ष २५०० रोपे प्रति हेक्टरी + २५०रोपे/ मरअळीसह २७५० रोपांचा पुरवठा रोप दर रु.१०/- प्रमाणे	०.००	०.००	२७५००.००	२७५००.००
४	औषधे फवारणी- किटकनाशक फवारणे	३.००	६०९.००	७३२.००	१३४१.००
५	रोपांची वाहतुक -वर्ष पहिले प्रति रोप रु. ०.९२ प्रमाणे एकूण २७५० रोपे भराई उतराई ०.१४ म. दि. १०० रोपांसाठी	३.८५	७८१.५५	२५१६.२५	३२९७.८०
६	२५०० रोपे लागवड करणे (१ म.दि. १०० रोपांना) व लागवड करताना ५० ग्रॅम सिंगल सुपर फॉस्फेट, एन पी के देणे प्रती हेक्टरी १२५ किलो (सिंगल सुपर फॉस्फेट एनपीके)	२५.००	५०७५.००	१८३०.००	६९०५.००
७	मरअळी भरणे -वर्ष पहिले १०% -२५० रोपे मरअळी रोपांची लागवड करणे (२५० रोपे) लागवड करणे	५.००	१०१५.००	०.००	१०१५.००
८	निंदण्या - रोपांची निंदणी ३ वेळा करणे व दोन वेळा भरभांगलण करणे	८७.५०	१७७६२.५०	०.००	१७७६२.५०
९	पाणी देणे - आठ वेळा संरक्षणात्मक पाणी देणे प्रति पाणी (१०० रोपांना १. म. दि) नोव्हेंबर ते मार्च आणि एप्रिल ते जून असे एकूण आठ महिने	२००.००	४०६००.००	०.००	४०६००.००
१०	जाळरेषा घेणे - ३ मी रुंदीचा अंतर्गत व वाह्य जाळरेषा	२.००	४०६.००	०.००	४०६.००
	एकूण	३८६.३५	७८४२९.०५	३३३१०.२५	१११७३९.३०
	इतर संकिर्ण (७ %)		५४९०.०३	२३३१.७१७५	७८२१.७५
	एकूण प्रथम वर्षीय कामे	३८६.३५	८३९१९.०८	३५६४१.९७	११९५६१.०५

गोषवारा

	एकूण एकंदर लागवड पुर्व कामे व प्रथम वर्षीय कामे	मनुष्य दिवस	मजूरी	साहित्य	एकूण
अ	लागवड पूर्व कामे	५४.४०	११८१६.२२	२९.३७	११८४५.६०
ब	प्रथम वर्षीय कामे	३८६.३५	८३९१९.०८	३५६४१.९७	११९५६१.०५
	एकूण एकंदर लागवड पुर्व कामे व प्रथम वर्षीय कामे		९५७३५.३१	३५६७१.३४	१३१४०६.६५
	प्रति रोप खर्च रुपये	५२.५६			
	मजुरी व साहित्य पुरवठा यांची टक्केवारी	मजुरी ६३ % व साहित्य ३७ %			

टिप - सदर अंदाजपत्रक कागद उद्योगासाठी आवश्यक असणा-या प्रजातींसाठी प्रस्तावित करण्यात आले असून रोपे टिश्यु कल्चर (Tissue Culture) पध्दतीने करावयाची असल्याने रोपांची किंमत कमी आहे. याबरोबरच या प्रजातींच्या संरक्षण, संगोपनाची आवश्यकता प्रथम वर्षापर्यंतच असल्याने प्रति रोप खर्च कमी आहे.